

Elsner Józef (1769-1854)

Uważa się go za prekursora polskiej szkoły narodowej, ale przede wszystkim zasłynął jako nauczyciel Fryderyka Chopina, którego trafnie uznał za geniusza muzycznego

Urodził się 1 czerwca 1769 roku w Grodkowie na Śląsku Opolskim, w społeczności, wśród której dominowało poczucie przynależności do kręgu kultury niemieckiej. Początkowo nie znał nawet języka polskiego — nauczył się go dopiero w wieku dwudziestu paru lat, gdy przebywał we Lwowie. Ojciec Józefa prowadził zakład stolarski i naprawiał instrumenty muzyczne. Jednocześnie był muzykiem-amatorem, podobnie jak matka — córka lutnika. W dzieciństwie Elsner śpiewał w kościelnym chórze i już wtedy podejmował pierwsze próby kompozytorskie. Gdy miał 12 lat, został wysłany do Wrocławia do szkoły przyklasztornej Dominikanów a potem do jezuickiego gimnazjum. Tam uczył się gry na [skrzypcach](#), śpiewu i techniki [basso continuo](#), a jednocześnie śpiewał w chórze operowym i grał w teatralnej orkiestrze. W 1782 roku wykonano publicznie z sukcesem jego [motet](#) *Ave Maria* (zaginiony).

Józef Elsner, Kyrie z Mszy F-dur

W 1788 roku rozpoczął studia na Uniwersytecie Wrocławskim (Leopoldinum) — początkowo na wydziale teologicznym, a potem medycznym. Rok później udał się do Wiednia mając zamiar kontynuować studia lekarskie, ale ostatecznie zrezygnował i postanowił zająć się karierą muzyczną. W 1791 roku został skrzypkiem w orkiestrze teatralnej w Brnie, a w kolejnym roku przeniósł się do Lwowa na stanowisko kapelmistrza tamtejszego teatru niemieckiego. Wystawił w nim swe dwie [opery](#) skomponowane do tekstów niemieckich i rozpoczął współpracę z Wojciechem Bogusławskim, co miało przełomowe znaczenie dla jego dalszej kariery muzycznej i dla życia osobistego. Ożenił się z Polką, Klarą Abt i zaczął intensywnie uczyć się języka polskiego. W swoich kolejnych operach zaczął wykorzystywać polskie libretta (zachowała się tylko jedna: *Amazonki czyli Herminia*), a w dziełach instrumentalnych wykorzystywać wątki polskiej muzyki ludowej. Działał też jako organizator życia muzycznego we Lwowie — stworzył towarzystwo muzyczne pt. Akademia Muzyczna, dające w latach 1795-97 regularne koncerty.

W 1799 roku podążył za Bogusławskim do Warszawy, gdzie został dyrektorem Teatru Narodowego i sprawował tę funkcję przez 25 lat (częściowo we współpracy z [Karolem Kurpińskim](#)). Wystawiał słynne dzieła ze światowego repertuaru, a także własne opery, takie jak: *Leszek Biały czyli Czarownica z Łysej Góry* (1809 r.), *Król Łokietek czyli Wiśliczanki* (1817-18 r.) oraz *Jagiełło w Tenczynie* (1819 r.). W 1802 roku otworzył pierwszą w Warszawie sztycharnię nut oraz wydawnictwo muzyczne, w którym wydał 24 numery miesięcznika pt. „Wybór pięknych dzieł muzycznych i pieśni polskich”. Pisywał także recenzje koncertowe i artykuły do polskich czasopism, ale przede wszystkim prowadził intensywną działalność pedagogiczną.

W latach 1821-31 Elsner otworzył trzy szkoły muzyczne o różnym poziomie nauczania, w tym Szkołę Główną Muzyki, związaną z Uniwersytetem Warszawskim. W niej właśnie uczył się [Fryderyk Chopin](#), któremu wystawił słynną ocenę: — szczególna zdatność, geniusz muzyczny. Elsner był także teoretykiem muzyki zajmującym się właściwościami polskiej muzyki ludowej i języka polskiego. Należał do wielu polskich i europejskich towarzystw muzycznych, a także do loży wolnomularskiej, w której pełnił wysokie funkcje. Pod Warszawą dzierżawił posiadłość nazwaną Kolonią Elsnerów (to teren obecnej dzielnicy Targówek) i tam zmarł w wieku 84 lat (18 kwietnia 1854 roku). Pochowany został na Cmentarzu Powązkowskim.

dr hab. Iwona Lindstedt

Ciekawostki

Elsner pozostawał w przyjacielskich związkach z Chopinem także i po wyjeździe tego kompozytora z Warszawy. W swych pamiętnikach tak pisał o tej szczególnej relacji: — Prawdziwie wdzięczny i przywiązany uczeń do dziś dnia nie zapomina o mnie, pocieszając listownie z synowską czułością starego swojego przyjaciela i donosząc niemal o każdym kroku swoim, co mi niewymownie jest przyjemnym.

Do posłuchania:

- *Symfonia C-dur* op. 11 ([Allegro](#), [Andante](#), [Menuetto](#), [Rondo](#)), skomponowana przez Elsnera w latach 1804-1805, w wykonaniu Polskiej Orkiestry Radiowej pod dyrekcją Massimiliano Caldiego.